

Status for interkommunalt samarbeid og tanker om den videre forvaltningsutvikling

Folkevalgtopplæring i regi av Fylkesmannen i Nordland

29.oktober 2020

Av Geir Vinsand, NIVI Analyse

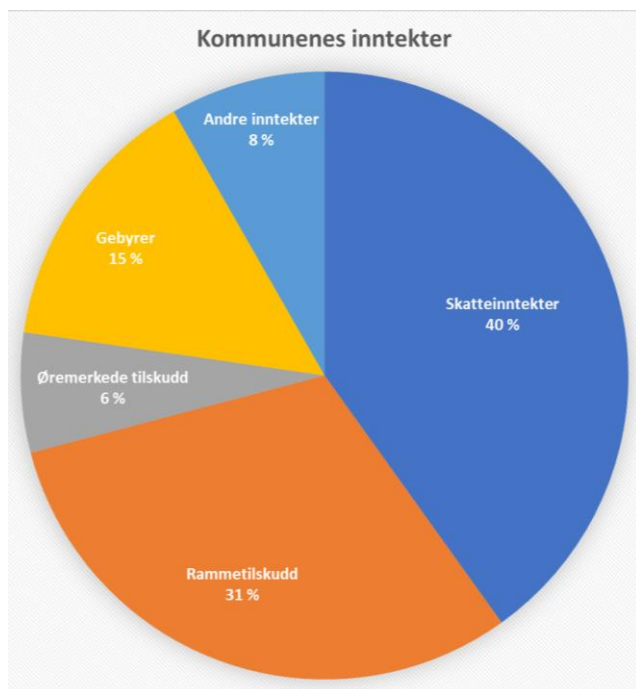
Tema

- Hva er en norsk kommune?
- Hva er kommunenes stilling i Nordland?
- Alternative reformretninger
- Status for samarbeid
- Overgang til strategisk samarbeid

Hva er en norsk kommune?

1. Tjenesteproduksjon
2. Samfunnsutvikling
3. Myndighetsutøvelse
4. Lokaldemokrati

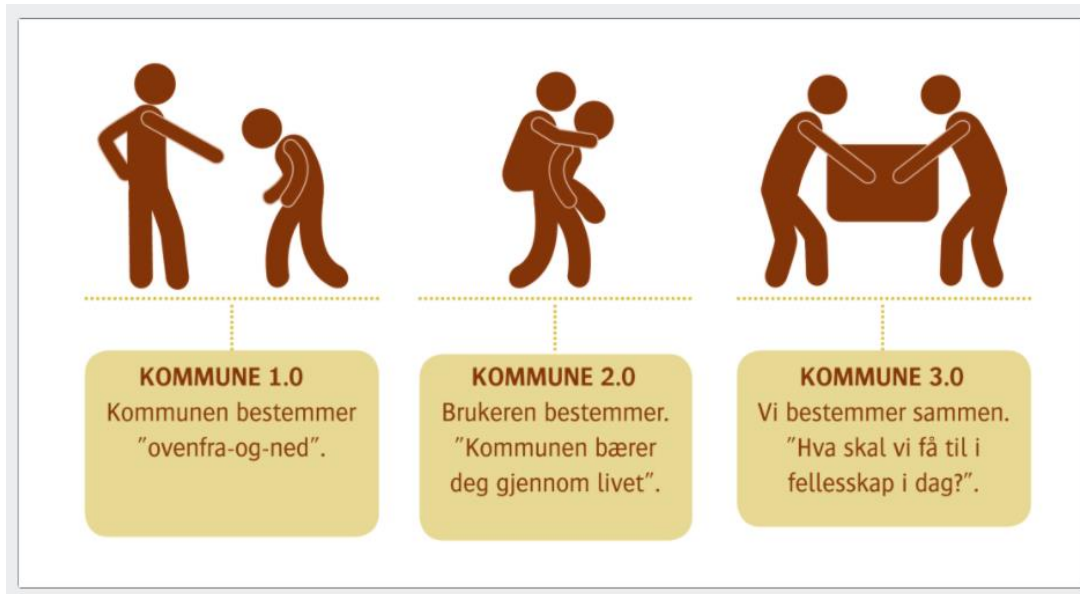
500.000 ansatte!
580 milliarder!

Hva brukes pengene på?

- 30% helse og omsorg
- 20% grunnskole
- 20% infrastruktur og tekniske tjenester
- 10% barnehager
- 10% barnevern og sosialtjenester
- 9% administrasjon og diverse
- 1% næringsforvaltning

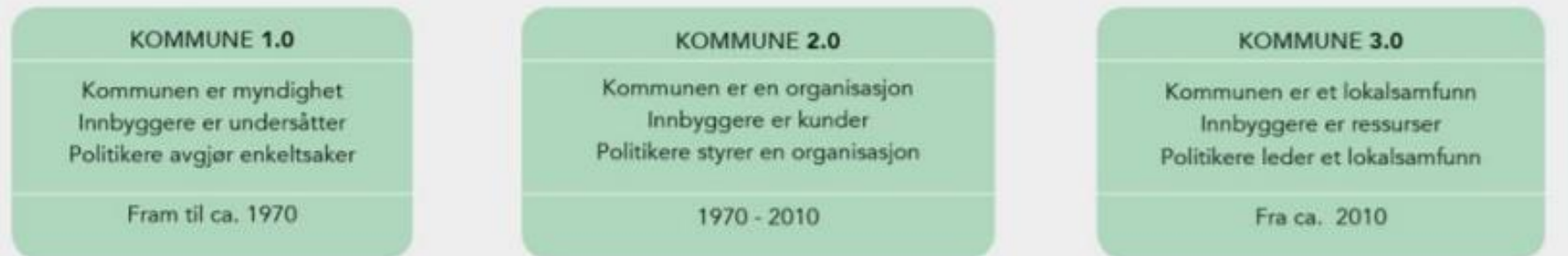
Kommune 3.0: Samskapingkommune

Kilde: KS/Asker kommune

Fra tjenstesamfunn til fellesskapsamfunn - og bærekraftig utvikling.

Kommune 3.0 kalles også en samskapingkommune, som innebærer at kommunen, innbyggere, frivillige og næringsliv løser offentlige oppgaver gjennom samskaping og mobilisering av ressurser.

Kilde: Rana kommune

En generalistkommune

- Direkte demokrati
- Brede oppgaver
- Like lovpålagte oppgaver
- Rammefinansiert
- Likestilte ifht. staten og den statlige styringen

Velferdskommunen har ansvar for likeverdige velferdstjenester og rettssikkerhet

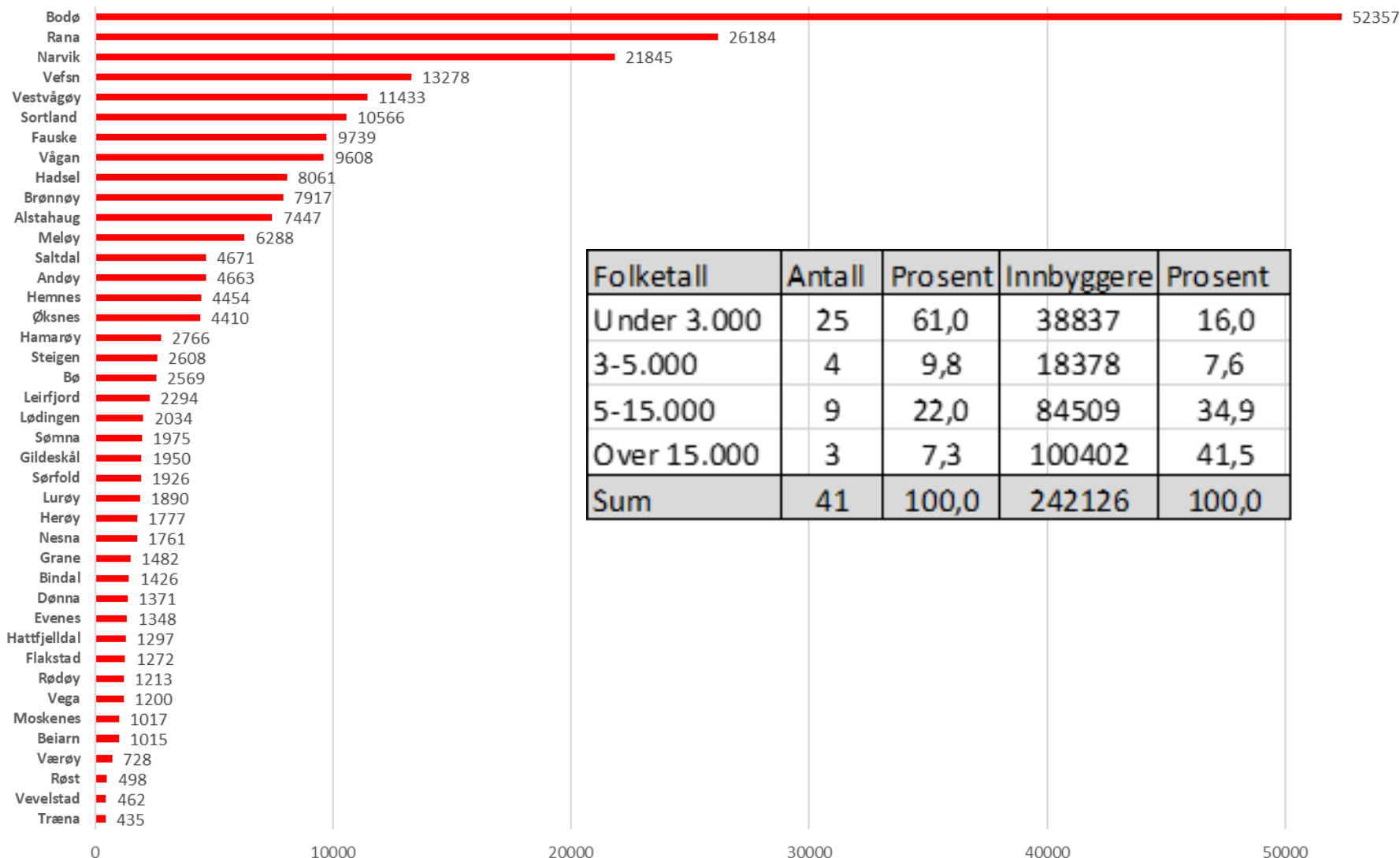
Samfunnets mest sårbare innbyggere har blitt mye mer avhengig av kommunen som velferdsleverandør

De ber ikke først og fremst om samskaping

En obligatorisk grunnstandard må ligge i bunn i alle norske kommuner

Er gjeldende generalistkommune mulig?

Befolkning per 1.1.2020

Folketall	Antall	Prosent	Innbyggere	Prosent
Under 3.000	25	61,0	38837	16,0
3-5.000	4	9,8	18378	7,6
5-15.000	9	22,0	84509	34,9
Over 15.000	3	7,3	100402	41,5
Sum	41	100,0	242126	100,0

Nei, ikke faglig anbefalt

- De lovpålagte oppgavene tilsier befolkningsgrunnlag på minst 15-20.000 innbyggere, så vidt geografisk mulig
- Generalistkommunen bør være geografisk funksjonell
  - Et tettsted én kommune
  - Et bysamfunn én kommune
  - Et integrert bo- og arbeidsmarked én kommune
  - Et nært sammenhørende landskap én kommune
  - Et øysamfunn en kommune
- Omfattende interkommunalt samarbeid om lovpålagte kjerneoppgaver bryter med GK-prinsippene
- Må finnes løsning for de ufrivillige små med ekstreme reiseavstander

Uforsvarlig kommuneforvaltning i Nordland

- Stadig mindre kommuner med voksende kommuneoppdrag går ikke
- Generalistkommuner tømte for utviklingskompetanse
- Altfor stort ansvar for kompetansekrevende tjenesteproduksjon
- Rollekaos og utrolige kombistillinger
- Systematiske lovbrudd og sviktende rettssikkerhet

Det må gjøres noe

- Dagens interkommunale samarbeid framstår ikke som et bærekraftig alternativ
  - Ikke systematisk effekt på fagmiljøstørrelse
  - De store samarbeider i økende grad med hverandre
  - De minste samarbeider ofte minst
- Voksende kommunalt utenforskap
  - Negativ demografisk trend
  - Økende oppgave- og kompetansepress
  - Sentralisering av utviklingskompetanse (matteuseffekt)

Obs!

- Ikke noe feil med små og sårbare kommuner som samfunn
- Generalistkommunen har blitt for stor og krevende ifht. lokale ressurser
- Kan ikke løses med mer penger alene
- Regionale og nasjonale myndigheter har et tungt medansvar for å finne løsning

Grunn til optimisme

- Nordland er nasjonens næringshage nr.1 med svært lønnsomme lokalsamfunn og store muligheter for fornyelse og innovasjon
- Nordland har tydelige kommuneregioner og sterke regionale landskap
- Kommuner med lange samarbeidstradisjoner

1937 Vesterålen interkommunale kommunikasjonskomite (VIT)

1939 Vesterålen kraftlag

1955 Vesterålen interkommunale tiltaksråd (VIT)

1966 Regionplanrådet for Vesterålen

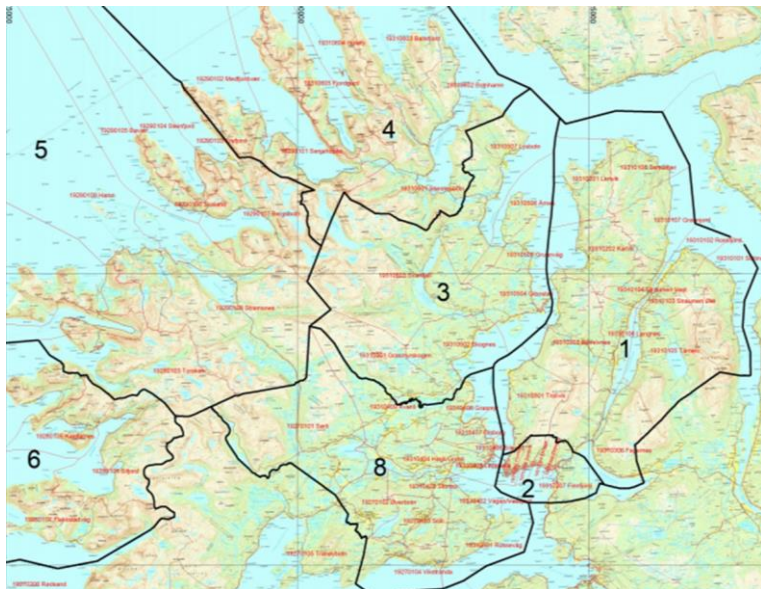
Ved veiskille

1. 0-alternativet
2. Bygg en ny og større kommune
3. Strategisk samarbeid i fastere strukturer
4. Staten overtar oppgaver
5. Avlastning fra fylkeskommunen
6. Oppgavedifferensiering

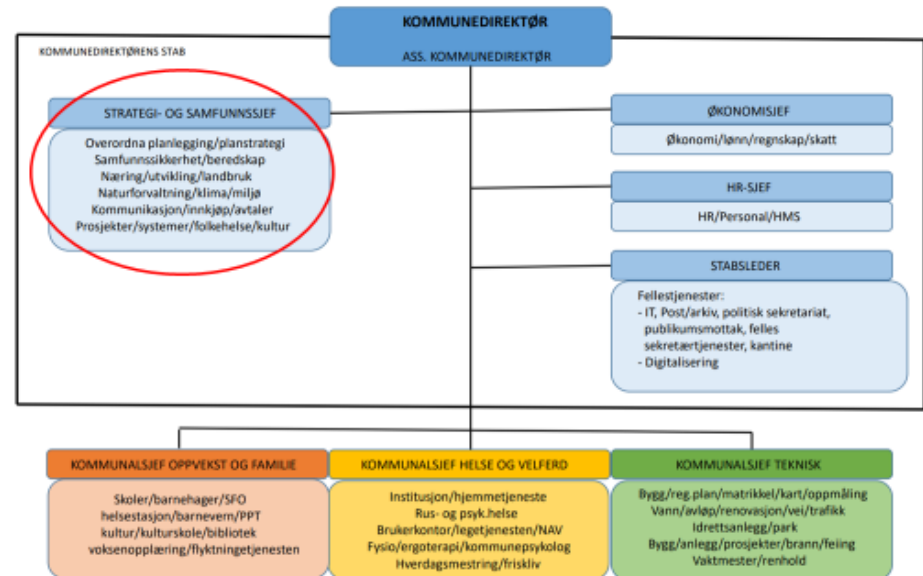
Realistisk sett

1. Bygg en ny og større kommune
2. Gå over til strategisk samarbeid i fastere strukturer

Senjamodell med lokalutvalg

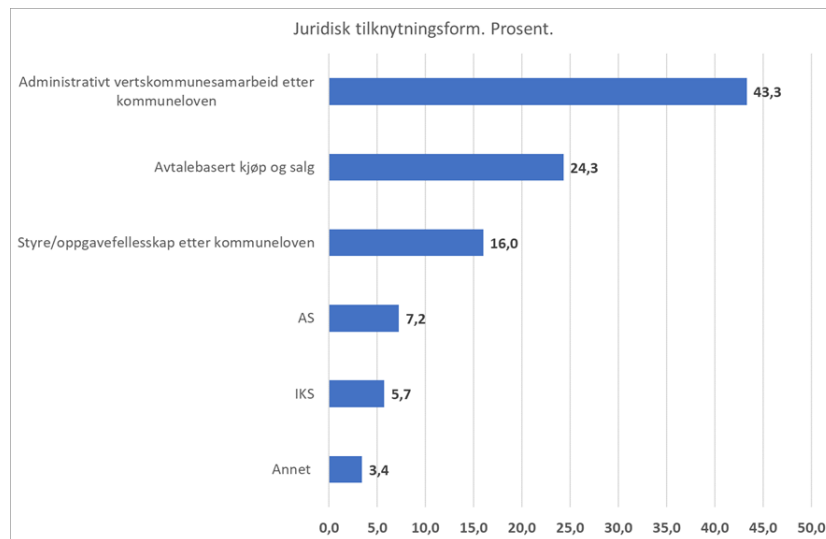

Nye Nærøysund kommune (10.000)

Nytt regelverk om interkommunalt samarbeid i ny kommunelov

- Interkommunalt politisk råd (IPR)
- Kommunalt oppgavefellesskap (KO)
- **Vertskommunesamarbeid (VK)**
- Interkommunalt selskap (IKS)
- Aksjeselskap (AS)
- Samvirkeforetak (SA)
- Forening (F)
- **Privatrettslig avtale (kjøp og salg)**

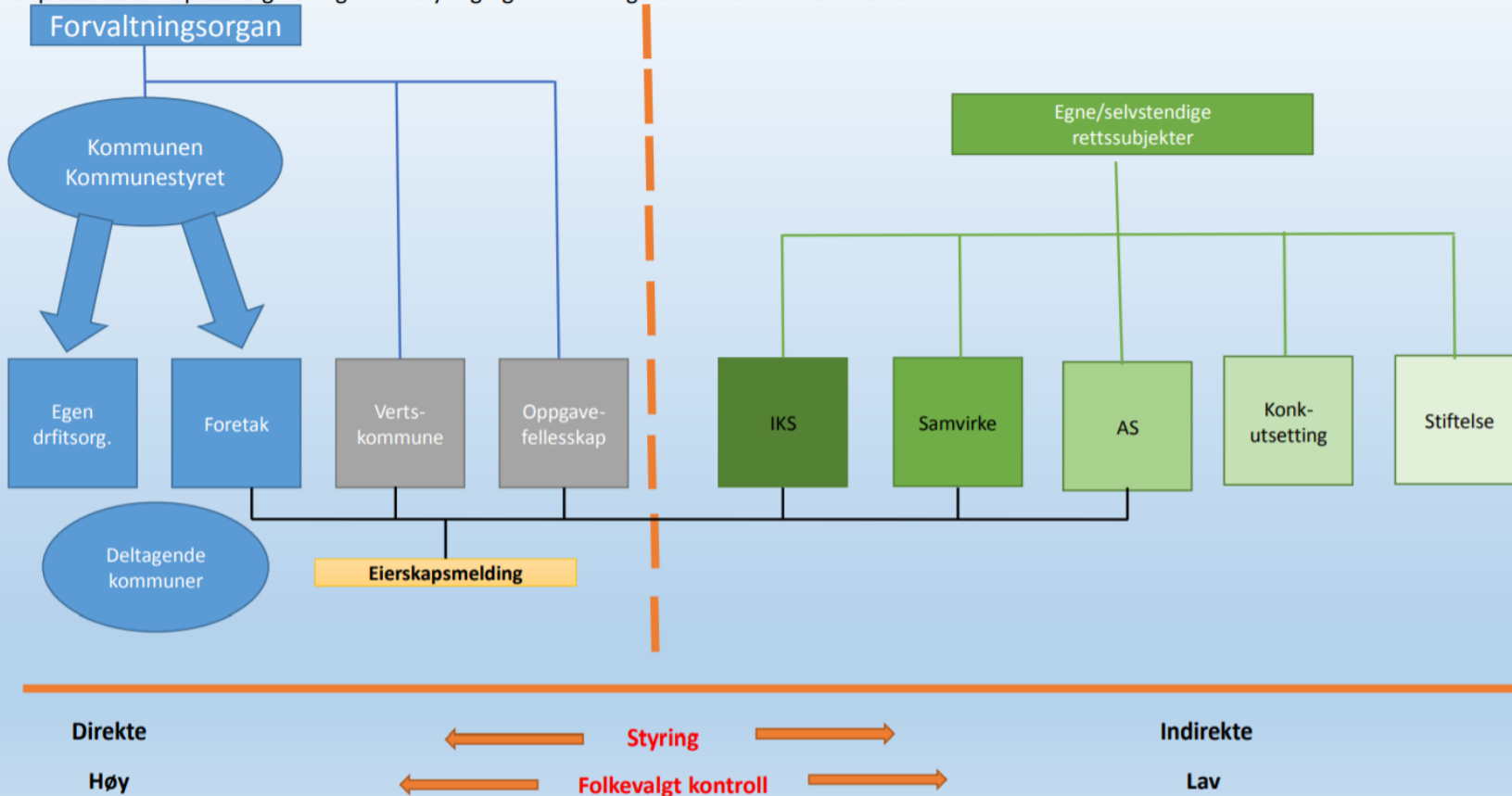

Bør justeres?

Den kommunale familie

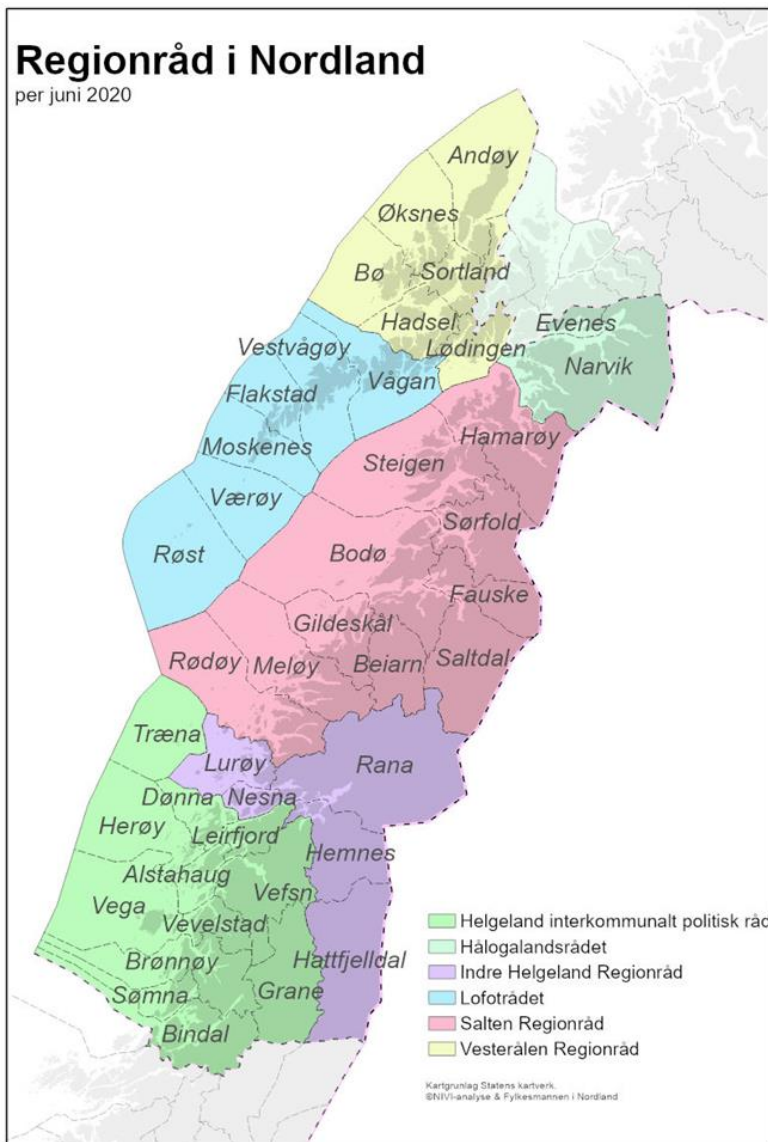
4. Styring, kontroll og ansvar som demokratisk folkevalgt

Det er kommunestyret som har det øverste ansvaret for må kontrollere kommunens virksomhet (kommuneloven §22-1) De ulike selskapsformene som er presentert i kapittel 3 gir ulik grad av styring og kontroll. Figuren under illustrere dette.

Kilde: Lierne kommune v/rådmannen

Regionrådene i Nordland

Regionråd skal nå hete Interkommunalt politisk råd (IPR)

Må skille rollene som regionalpolitisk organ og forvaltningsorgan

Kan ikke lenger ha én felles organisasjon

Vedtektene må følge kommunelovens kap.18

Tre kommunevise kartlegginger i Nordland

NIVI Rapport 2010:2

Status for interkommunalt samarbeid i Nordland

Utarbeidet på oppdrag av Fylkesmannen i samarbeid med KS, Lofotrådet og kommunene

270 ordninger
Snitt på 30 pr kommune

NIVI-rapport 2014:2

Revidert status for interkommunalt samarbeid i Nordland

Utarbeidet på oppdrag av Fylkesmannen i Nordland i samarbeid med KS Nordland

297 ordninger
Snitt på 31 pr kommune

Av Geir Vinsand og Magne Langset

NIVI Rapport 2020:3

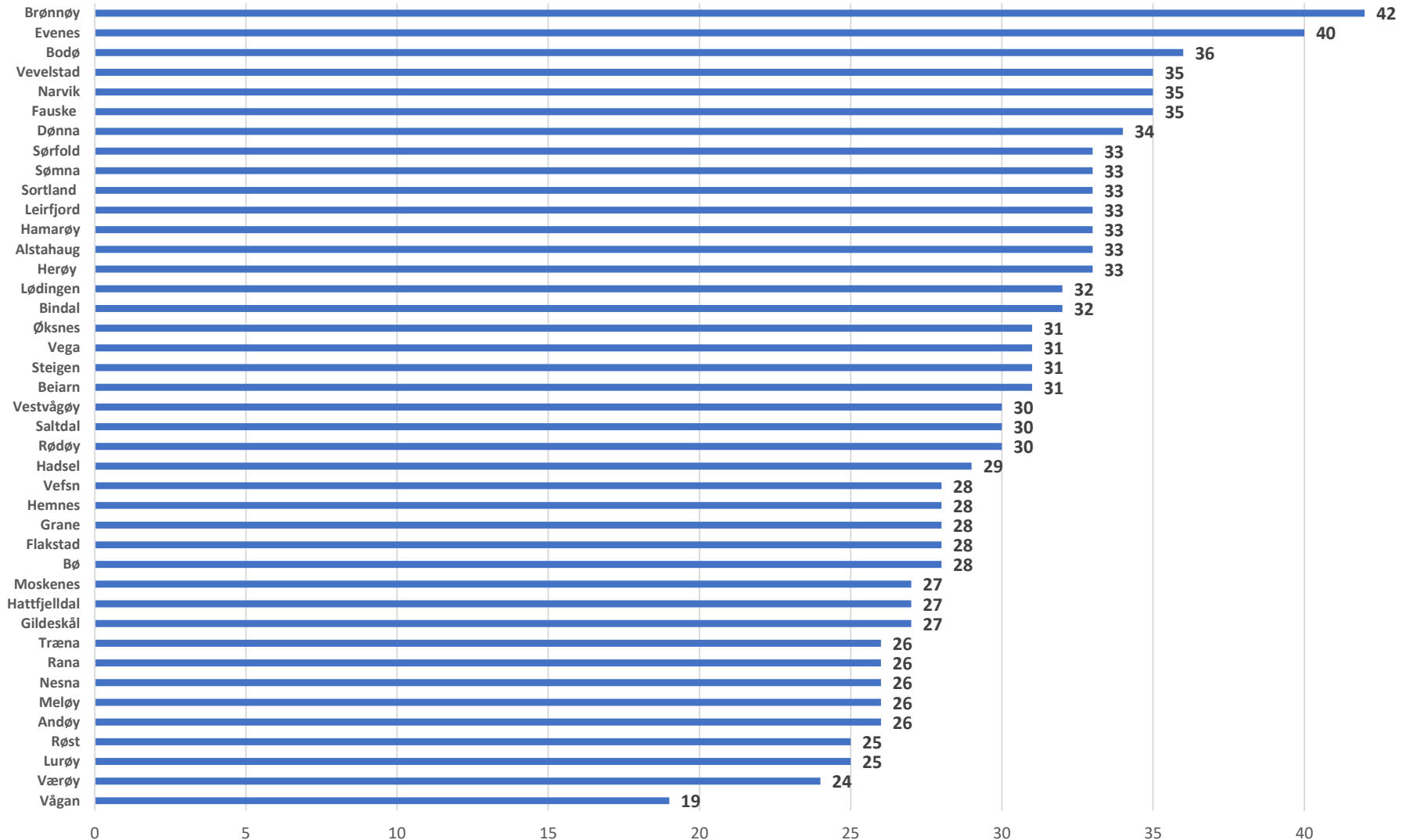
Interkommunalt samarbeid i Nordland 2020

Utarbeidet på oppdrag av Fylkesmannen

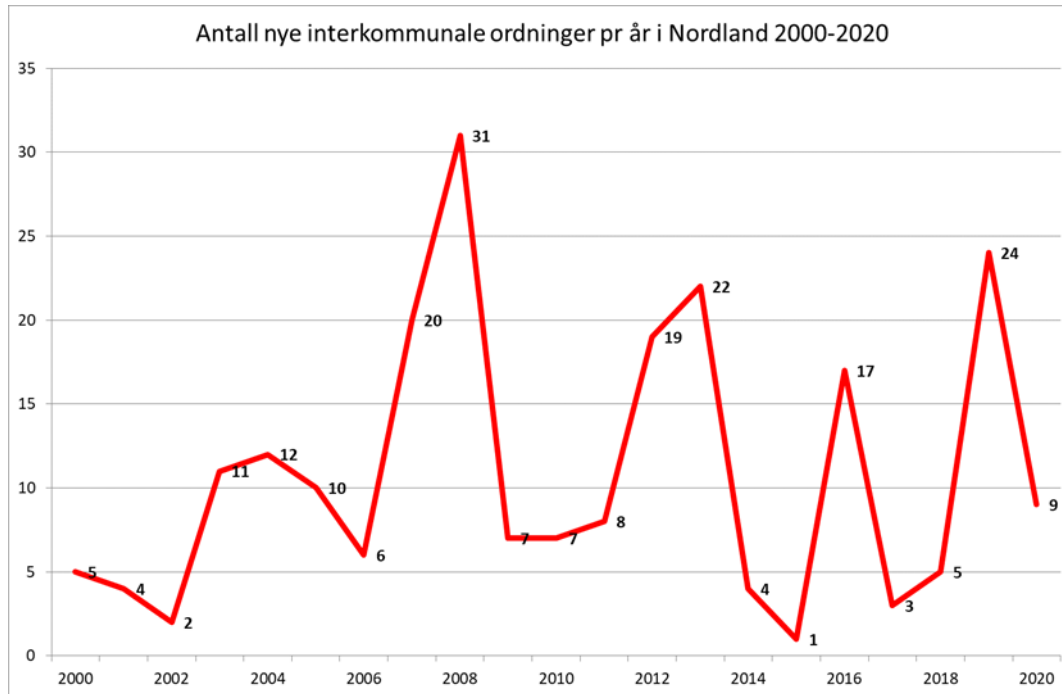
263 ordninger
Snitt på 30 pr kommune

Av Geir Vinsand

Antall formelle samarbeidsordninger pr kommune. Nordland 2020.

63 nye ordninger etter 2014

- To nye regionråd på hhv. Helgeland og Hålogaland
- Forsterket IKT-samarbeid i Lofoten, rundt Bodø, Narvik og Brønnøysund
- Fornyelse av innkjøpsamarbeidet
- Tre nye barneverntjenester
- Nye regionale Nav-kontor
- Flere eksempler på psykiatrisamarbeid
- Et skolefaglig ressurscenter på Sør-Helgeland
- Flere nye friluftsråd
- Kystplanlegging flere steder
- 8 nye legevaktsentraler
- 9 barnevernsvakter

Store variasjoner i andelen av kommunene som samarbeider om ulike typer oppgaver

Vekst i prosjekter og uformelt samarbeid

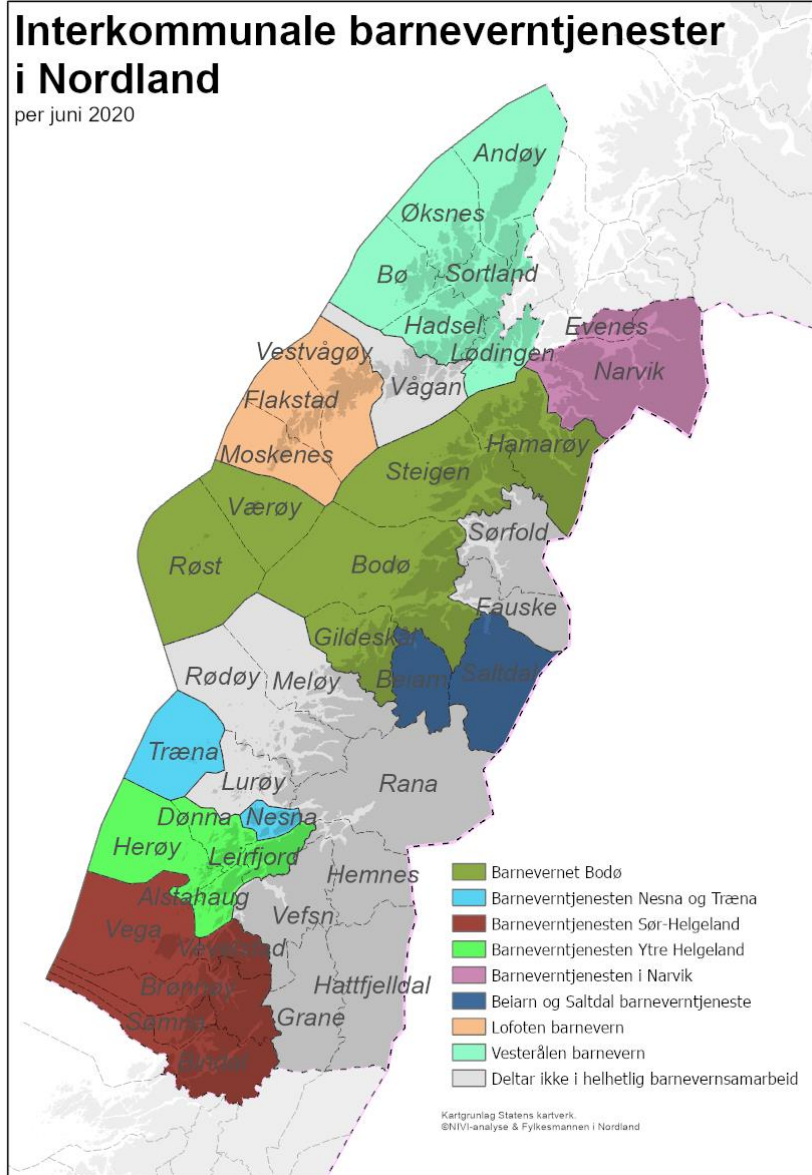
Nr	Oppgave/funksjon	Prosent Nordland 2014	Prosent Nordland 2020
1	Regionråd	100	100
2	Beredskap mot akutt forurensning (IUA)	100	100
3	110-sentral	100	100
4	Krisesenter	100	100
5	Legevaktsentral	0	100
6	Friluftsråd	86	100
7	Interkommunal PP-tjeneste	91	98
8	Renovasjon	95	95
9	Kontrollutvalgssekretariat	86	95
10	Barnevernvakt	0	93
11	Regionalt kompetansekontor (RKK)	95	90
12	Arkiv	70	90
13	Revisjon	93	83
14	Felles barneverntjeneste	59	73
15	Legevakt	66	63
16	Innkjøp	70	59
17	IKT-samarbeid utenom Digitale Helgeland	66	56
18	Interkommunale planer/planlegging	32	54
19	Felles brannvern	45	49
20	Kommunepsykolog/psykisk helse	5	48
21	Felles samarbeidsavtale NAV	16	44
22	Miljørettet helsevern	25	41
23	Øvrig landbrukssamarbeid inkl. skog/vilt	41	37
24	Ø-hjelpstilbud, KAD-senger	25	37
25	Utvalgte brannjenester, brannsjef, tilsyn etc.	36	27
26	Felles landbrukskontor	32	27
27	Bibliotek	48	24
28	Grunnskoleopplæring/gjestelever	16	24
29	Felles kulturskole, inkl. deltjenester	23	20
30	Jordmortjeneste	23	20
31	Barnehagetilbud/felles tilsyn	23	20
32	Interkommunal kreftkoordinator	30	10
33	Regnskap	14	10
34	Lønnsfunksjon	14	10
35	Havnesamarbeid/havneselskap	11	10
36	Voksenopplæring	16	7
37	Byggesak/tilsyn	5	5
38	Felles plankontor/planadministrasjon	5	5
39	Teknisk sektor/forvaltningssamarbeid	5	5
40	Felles kommunoverlegefunksjon	5	2
41	Vannverk/vannforsyning	2	2

Rotete tjenestestruktur

- 26 IKT-tjenester, hvorav 18 kommunale og 8 interkommunale
- 38 økonomikontor, hvorav 37 kommunale og 1 interkommunalt kontor (HALD)
- 41 planadministrasjoner, alle kommunale
- 12 barnevernvakter, hvorav 3 kommunale og 9 interkommunale
- 19 barnverntjenester, hvorav 11 kommunale og 8 interkommunale
- 8 legevaktsentraler, alle interkommunale
- 27 legevakter, hvorav 15 kommunale og 12 interkommunale
- 41 kommuneoverleger, hvorav 40 kommunale og 1 interkommunal tjeneste (ETS kommuneoverlege)
- 12 PP-tjenester, hvorav 2 kommunale og 10 interkommunale
- 36 landbrukskontor, hvorav 30 kommunale og 6 interkommunale
- 5 interkommunale utvalg mot akutt forurensning (IUA), alle interkommunale
- 26 brannvesen, hvorav 21 kommunale og 5 interkommunale

Kommunestrukturen bestemmer tjenestestrukturen på de fleste områder

Barnevernet igjen

2020

19 tjenester, hvorav 8 interkommunale og 11 enhetskommunale

2014

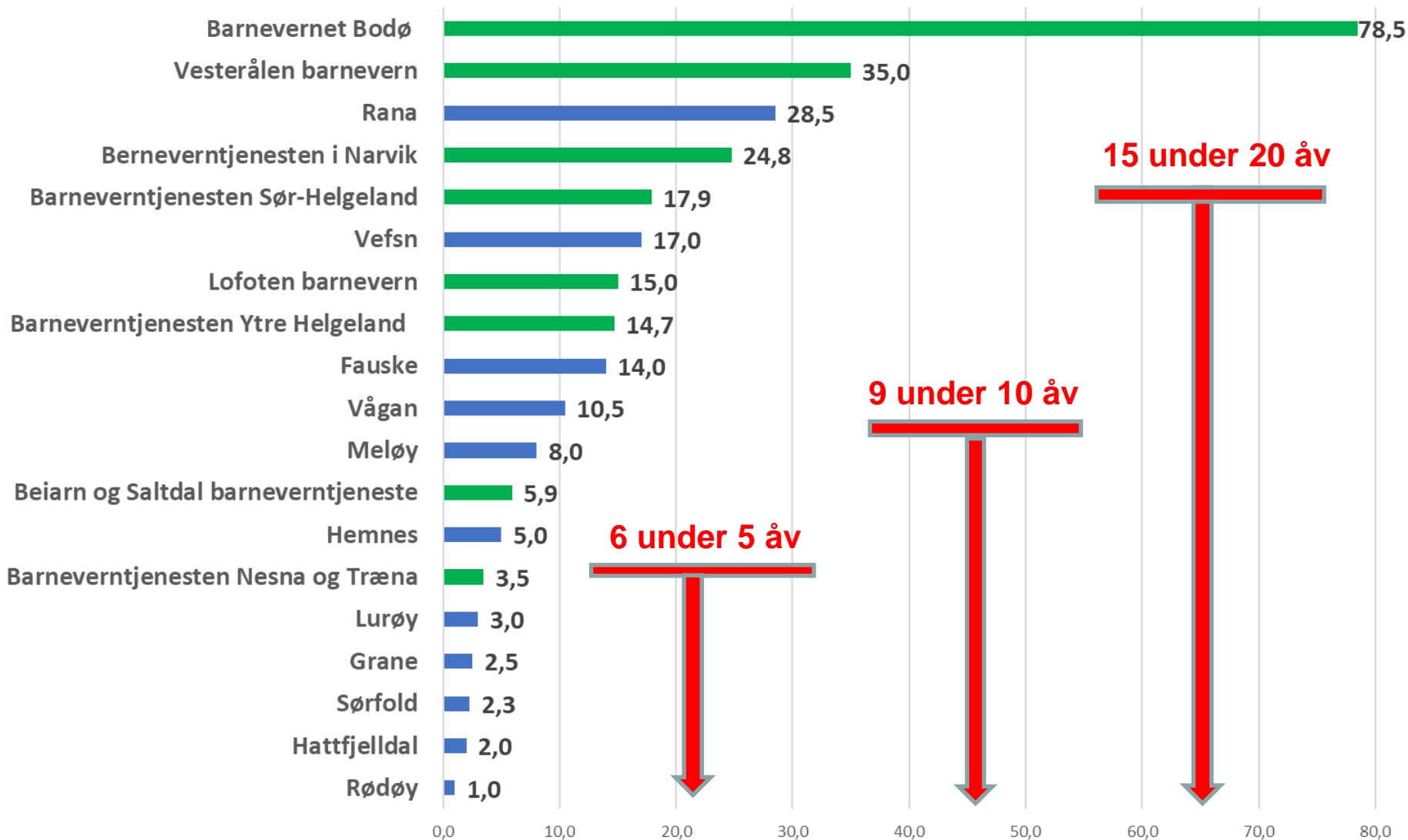
25 tjenester, hvorav 7 interkommunale og 18 enhetskommunale

2010

33 tjenester, hvorav 5 interkommunale og 28 enhetskommunale

Dimensjonering barnevernet

Årsverk i 19 barneverntjenster i Nordland. Fag og tiltaksstillinger 2.halvår 2019.

Strategisk tjenestesamarbeid

- Grunnavtale om utvikling av forpliktende samarbeid mellom faste partnere
- Felles IKT-systemer og digitaliseringsstrategi
- Sentrert eller balansert vertskommunemodell avhengig av kommunestruktur
- Utviklingsavtale med de regionale aktørene
  - Del 1: Regionalpolitikk og samfunnsutvikling
  - Del 2: Digitalisering og tjenesteutvikling

Max 10 kommuneregioner for strategisk tjenestesamarbeid

Kommuneregion	Innbyggere 2020
Ytre Salten (5K)	58957
Rana-regionen (4K)	34289
Vesterålen (6K)	32303
Lofoten (4K)	23328
Ofoten (2K)	23193
Indre Salten (4K)	17353
Vefsn-regionen (3K)	16057
Ytre Helgeland (5K)	13324
Sør-Helgeland (5K)	12980
Sør-Salten (3K)	9451

